

**ГУМАННА ПЕДАГОГІКА У КОНТЕКСТІ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: ІДЕЇ ЯНУША КОРЧАКА
ПРО АБСОЛЮТНУ САМОЦІННІСТЬ ДИТИНИ**

**ДО 145-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ПОЛЬСЬКОГО ЛІКАРЯ,
ПЕДАГОГА, ПИСЬМЕННИКА, ПУБЛІЦИСТА, ГРОМАДСЬКОГО ДІЯЧА**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Centrum Myśli Janusza Korczaka

Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu

Відділення філософії освіти, загальної та дошкільної педагогіки НАПН України

Інститут педагогіки НАПН України

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Науково-дослідний центр педагогічного краєзнавства подвійного
підпорядкування (МОН та НАПН України)

Польський культурно-освітній центр УДПУ імені Павла Тичини

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»

КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних
працівників Черкаської обласної ради»

ГУМАННА ПЕДАГОГІКА У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: ІДЕЇ ЯНУША КОРЧАКА ПРО АБСОЛЮТНУ САМОЦІННІСТЬ ДИТИНИ

**до 145-річчя від дня народження польського лікаря, педагога,
письменника, публіциста, громадського діяча**

Матеріали

Всеукраїнської науково-практичної
онлайн-конференції з міжнародною участю
(м. Умань, 19 травня 2023 р.)

Електронне видання

Умань

2023

УДК 378(06)

Г94

Редакційна колегія:

Кравченко О. О., (голова ред. кол.), доктор педагогічних наук, професор, декан факультету соціальної та психологічної освіти, професор Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Бялик О. В., доктор педагогічних наук, професор Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Коберник О. М., доктор педагогічних наук, професор Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Ткачук Л. В., кандидат педагогічних наук, доцент Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Юрченко О. В., (відп. ред.) кандидат педагогічних наук, викладач Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Рецензенти:

Гавриленко Т. Л., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної та початкової освіти Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка;

Попиченко С. С., кандидат педагогічних наук, доцент, в. о. декана факультету дошкільної та спеціальної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

*Рекомендовано до друку вченою радою
факультету соціальної та психологічної освіти
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 13 від 25 травня 2023 р.)*

Г94 **Гуманна педагогіка у контексті євроінтеграції: ідеї Януша Корчака про абсолютну самоцінність дитини: до 145-річчя від дня народження польського лікаря, педагога, письменника, публіциста, громадського діяча [Електронний ресурс] :** електрон. вид. : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. з міжнар. участю (м. Умань, 19 трав. 2023 р.) / МОН України, Від. філос. освіти, заг. та дошкільної пед. НАПН України, *Ін-т пед. НАПН України [та ін.]* ; [редкол.: О. О. Кравченко (голов. ред.), О. В. Бялик, О. М. Коберник [та ін.] ; рец.: Т. Л. Гавриленко, С. С. Попиченко; О. В. Юрченко] (відп. ред.). – Умань : ЦП «Компринт», 2023. – 234 с.

Збірник містить матеріали виступів учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції «Гуманна педагогіка у контексті євроінтеграції: ідеї Януша Корчака про абсолютну самоцінність дитини» (19 травня 2023 р., м. Умань), в яких репрезентовано погляди сучасних дослідників на значущість ідей видатного польського педагога Януша Корчака та представлено практичну рефлексію його педагогічних надбань у просторі закладів середньої і вищої освіти України та країн ЄС.

УДК 378(06)

Матеріали подано в авторській редакції, за достовірність фактів, цитат, посилань на джерела та вживання назв документів, власних імен тощо відповідають автори публікацій.

ISBN 978-617-8269-62-3

Уманський державний
педагогічний університет
імені Павла Тичини, 2023

ЗМІСТ

НАПРЯМ ПЕРШИЙ

*ІСТОРИКО-БІОГРАФІЧНИЙ І ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИЙ
АСПЕКТИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ І ЖИТТЄТВОРЧОСТІ
ЯНУША КОРЧАКА***Березівська Лариса**

Януш Корчак в інформаційних ресурсах Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського: історико-джерелознавчий аспект 10

Карпенко Ореста

Педагогічна спадщина Януша Корчака у дослідженнях науковців України та Польщі 13

Левченко Наталія

Януш Корчак: історико-біографічний аспект 16

Матрос Ольга

Соціально-благодійна та публіцистична діяльність Януша Корчака в історії соціальної роботи 17

Моргай Лілія

Януш Корчак (1878–1942): біографічна довідка 23

Слюсаренко Ніна

Януш Корчак: віхи життєдіяльності і життєтворчості 26

Ткачук Мирослава

Порівняльні дослідження ідей Януша Корчака у контексті розвитку гуманістичної педагогіки 31

Чепіль Марія

Історико-біографічний аспект творчості Януша Корчака 35

Agnieszka Cybal-Michalska

Twórczość literacka świadectwem nieobojętności – o pedagogicznym «wycieniowaniu» dzieł Janusza Korczaka..... 38

Dorota Latour

Filmowe wizerunki Janusza Korczaka..... 41

НАПРЯМ ДРУГИЙ
ЯНУШ КОРЧАК І СУЧАСНІ УКРАЇНСЬКІ ТА
ЄВРОПЕЙСЬКІ ОСВІТНІ ЦІННОСТІ

Бойченко Валентина	
Ідея абсолютної самоцінності дитини у формуванні педагогічного мислення майбутніх учителів	43
Бурлаченко Єгор	
Права дитини: Януш Корчак і сучасність	46
Вітвіцький Вадим	
Досвід Януша Корчака у формуванні громадянської ідентичності здобувачів освіти в реаліях українського сьогодення	50
Дзюбенко Ірина	
Формування громадянськості: погляди Януша Корчака	53
Дічек Наталія	
Етика «Старого Лікаря», або життя як служіння дітям	56
Коберник Олександр	
Януш Корчак про виховання ціннісного ставлення до людей	61
Криворучко Інна	
Зв'язок ідей Януша Корчака з сучасними вітчизняними та європейськими духовними цінностями	64
Надім'янова Тетяна	
Дитяче щастя як цінність: погляди Януша Корчака на світ дитинства	66
Савченко Наталія	
Ідеї Януша Корчака у сучасному процесі освоєння культури та «профілактики відчуження»	71
Сотер Марія	
Формування ціннісних орієнтирів особистості у процесі вивчення іноземної мови (в контексті ідей Януша Корчака)	76
Співакова Інна	
Розвиток міжнародної співпраці навколо ідей та спадщини Януша Корчака	78

Юрченко Оксана, Юрченко Віталій

Проблематика діяльності шкіл національних меншин на зламі ХІХ–
ХХ століть

82

НАПРЯМ ТРЕТІЙ

*ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ ЯНУША КОРЧАКА В ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ
НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ*

Кірдан Олена, Базик Юліана

Януш Корчак про майстерність вихователя 86

Костюкова Анна

Актуальність поглядів Януша Корчака при вивченні історії учнями в
новій українській школі 89

Мартинюк Вікторія

Педагогіка партнерства у виховному процесі 92

Нечерда Валерія

Роль педагогічних ідей Януша Корчака у формуванні успішної
особистості учня 96

Прищепа Світлана

Педагогічна спадщина Януша Корчака: вимоги до педагога 99

Ткачук Лариса

Януш Корчак про школу самореалізації та успіху 101

Турчина Ірина, Турчин Сергій

Ідеї Януша Корчака в контексті педагогіки партнерства нової
української школи 105

Чикалова Тетяна

Педагогічні ідеї Януша Корчака у світлі завдань Нової української
школи 109

Швед Ганна

Ідеї Януша Корчака в імплементації європейських виховних практик в
освітній процес закладів дошкільної освіти України 113

Юрченко Оксана

Взаємодія діалогу педагога та дитини у педагогічній спадщині
Я. Корчака 117

НАПРЯМ ЧЕТВЕРТИЙ
*РОЗВИТОК ГУМАНІСТИЧНИХ ІДЕЙ ЯНУША КОРЧАКА В
ЗАРУБІЖНІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ДУМЦІ*

Бялик Оксана	
Проблема дитиноцентризму в сучасній школі	120
Гагарін Микола	
Потенціал виховних систем закладів освіти щодо формування особистості	124
Житнухіна Катерина	
Януш Корчак про вимоги до педагога-вихователя	126
Задорожня Олена	
Упровадження гуманістичних ідей Януша Корчака в закладах морської освіти	129
Зубко Ольга	
Актуалізація провідних педагогічних ідей Януша Корчака у контексті сучасного виховання (гендерний аспект)	132
Каплінський Василь, Дамзін Олександр	
Використання елементів театральної педагогіки в професійно-особистісному становленні майбутніх педагогів у ВДПУ ім. М. Коцюбинського	136
Кочубей Тетяна	
Педагогіка гуманізму Януша Корчака	140
Кравченко Оксана	
«10 заповідей Януша Корчака для батьків»: для прочитання батькам в умовах дистанційного освітнього процесу	143
Кудла Марія	
Педагогічні погляди Януша Корчака щодо проблем гуманістичного виховання особистості	147
Стельмащук Аліна	
Випередив епоху, в яку жив.....	151
Стеценко Надія	
Роль та значення гуманістичних ідей Януша Корчака у вихованні дітей .	154
Тітова Любов	
Гуманістичні ідеї у педагогічній спадщині Януша Корчака	158

Надія Стеценко

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

**РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ГУМАНІСТИЧНИХ ІДЕЙ ЯНУША
КОРЧАКА У ВИХОВАННІ ДІТЕЙ**

Основною метою освіти в Україні є «всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних,

творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей...» [3]. Духовність і моральність, які відносяться до гуманістичних цінностей, є найважливішими, базовими характеристиками особистості. Духовна сфера особистості формується під впливом спадковості, оточуючого середовища, виховання, в якому важливу роль відіграє педагог. Цей взаємозв'язок є системотворчим по відношенню до формування і розвитку внутрішнього світу дитини.

Актуалізацію цієї системи обумовлює гуманістична позиція педагога, яку уособлював Януш Корчак, відомий польський педагог, письменник, лікар, громадський діяч. Глибокі гуманістичні ідеї Януша Корчака втілюються в життя у новій українській школі. Його праця «Як любити дитину» залишається актуальною і в наш час, адже любов – це основа людського буття. Завдання педагога полягає не лише в тому, щоб любити дитину, а й в тому, щоб навчити її любити інших, пробудити в дитини почуття любові, щирості, ласки та ніжності та всіх інших почуттів, які проявляються в любові.

«Незручно і важко влазить дитина на стілець, в коляску, на сходи; не може дістати дверну ручку, подивитися у вікно, щось зняти або повісити, бо високо. У натовпі затуляють його, не помітять і штовхнуть. Незручно, неприємно бути маленьким» [2]. Януш Корчак закликає «нахилитися» до дитини, поважати її вік і її почуття. Він вважає, що дорослі мають дорости до поваги і довіри дитини і тоді загадок і помилок у вихованні буде набагато менше. Незаперечним правом дитини є висловлювання своїх думок, активна участь у міркуваннях дорослих про неї та обговорення життєвих ситуацій: «Ми значно досвідченіші за дітей, ми багато знаємо, чого діти не знають, але що вони думають і що відчувають, вони знають краще за нас» [2].

Виховуючи дитину, не потрібно її порівнювати з іншими дітьми, як це часто роблять окремі батьки «замість того щоб спостерігати, вивчати і знати, береться перша-ліпша «вдала» дитина і пред'являється вимога своєму: ось на кого ти повинен бути схожий» [2]. Януш Корчак наголошує на тому, що кожна

дитина – це індивідуальність і застерігає від змішування понять «хороша дитина» і «зручна дитина». Із ввічливої, слухняної, доброї та зручної дитини може вирости безвільна і життєво немічна людина.

Разом з тим, він не прихильник вседозволеності у вихованні дитини: «Отже, все дозволяти? Нізачо: з нудьгуючого раба ми зробимо тирана, що знемагає з нудьги. А забороняючи, загартуємо як-не-як волю, хоча б лише у напрямку приборкання, обмеження себе, розвиваємо винахідливість, уміння вислизнути з-під нагляду, будимо критицизм. І це чогось варте, як – правда, одностороння – підготовка до життя. Дозволяючи ж дітям «все», бійтеся, ніби, потокаючи капризам, не придушити сильних бажань. Там ми послаблюємо волю, отруємо» [2]. У вихованні дитини дорослі завжди повинні притримуватися межі і в кожній життєвій ситуації давати адекватну оцінку словам та вчинкам дитини: «Він добрий, все віддасть», «Цей не дасть в кашу наплювати, своє ніколи не віддасть» [2].

Великий педагог ставить питання, якими переймаються вчителі, батьки, всі причетні до виховання підростаючого покоління: «Чому в порядній родині виростає негідник? Чому в пересічній родині з'являється знаменитий нащадок?»

Януш Корчак надає важливого значення спадковості, середовищу та вихованню, як основних факторів розвитку і формування особистості. Він припускає думку, що коли детально і прискіпливо досліджувати і вивчати фактори впливу на дитину, то «можливо, не одна загадка знайде свою розгадку». У своєму творі «Як любити дитину» Януш Корчак виділяє чотири типи середовищ, у яких виховується дитина: догматичне, ідейне, середовище безтурботного споживання і середовище зовнішнього лиску та кар'єри. Всі вони по різному впливають на розвиток особистості, і тому «найбільш грубі помилки в наших судженнях про дитину відбуваються саме тому, що справжні її думки і почуття загублені серед запозичених нею у дорослих слів і форм, якими вона користується, вкладаючи в них зовсім інший зміст» [2].

«Найменшим деталям у медицині присвячено більше літератури, ніж у педагогіці цілим розділам науки» – досадує видатний педагог.

Важливу роль у вихованні дитини відіграє доцільна організація життя вихованців, дисципліна та порядок: «В обстановці дезорганізації та розхлябаності можуть нормально розвиватися лише небагато виняткових дітей, з десятків же не буде толку». Вихователь, на думку Януша Корчака, повинен опиратися на дитячий колектив, знайти серед вихованців прихильників та помічників: «діти – сила, яку можна залучити до спільної роботи чи відштовхнути, сила, з якою доводиться рахуватися» [2].

Проводячи паралель ідей Януша Корчака з ідеями іншого великого педагога Антона Макаренка, бачимо, що у своїй педагогічній діяльності вони стикалися з невдачами і успіхами, поразками і перемогами, але не переставали любити дітей, як основну рушійну силу гуманістичного виховання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Концептуальні засади реформування середньої школи «Концепція нової української школи» (2016). URL: <https://cutt.ly/8FZkRPF> (дата звернення: 14.04.2023).
2. Корчак Януш. Як любити дитину. URL: <https://griml.com/Uppmp> (дата звернення: 14.04.2023).
3. Про освіту. Закон України №№ 2145-VIII від 5 вересня 2017 року. URL: <https://bit.ly/3vxY9qw> (дата звернення: 14.04.2023).
4. Філософія дитинства Януша Корчака. *Фундаментальні потреби дитини в сучасному суспільстві*: матеріали Міжнародної наукової конференції з педагогіки та дитячої психології. К.: Дух і Літера, 2017. 416 с.